

Danmark og Holocaust

- danskeres oplevelser under Holocaust

I dette materiale kan du arbejde med to forskellige slags grupper af danskere, der under 2. verdenskrig fik erfaringer med Holocaust; De danske jøder, der blev fanget og sendt til ghettoen Theresienstadt i Tjekkoslaviet. Og de danske politimænd, der blev fanget og sendt til den tyske kz-lejr Buchenwald. Undervejs møder du også en tysk jødisk dreng og en tjekkisk jødisk pige, der fortæller om tyske og tjekkiske erfaringer med Holocaust.

Indholdsfortegnelse

De danske jøder i Theresienstadt	2
Elevopgave 1a: Når fortiden hjemsøger nutiden	2
Elevopgave 2a: Kontekst-terning / Jødeaktionen 1943	4
Elevopgave 3a: Danskere tæt på Holocaust / Danske jøder i gennemgangsløjr mod udryddelse	6
Elevopgave 4a: Europæiske jøders kamp for overlevelse / Helga Weiss' liv og ophold i Theresienstadt	9
Elevopgave 5: Lav jeres egen avis om Danmark og Holocaust	13
De danske politifolk i Buchenwald	14
Elevopgave 1b: Når fortiden hjemsøger nutiden	14
Elevopgave 2b: Kontekst-terning / Tilfangetagelse af dansk politi 1944	16
Elevopgave 3b: Danskere tæt på Holocaust / Danske politimænd som naboer til folkedrab	18
Elevopgave 4b: Europæiske jøders kamp for overlevelse / Thomas Geves liv og ophold i Buchenwald	21
Elevopgave 5b: Lav jeres egen avis om Danmark og Holocaust	25
Noter og referencer	26

De danske jøder i Theresienstadt

Elevopgave 1a: Når fortiden hjemsøger nutiden

Historie handler ofte om noget, der er sket tilbage i tiden. Historie handler dog også om nutiden, fordi det, som er sket før, stadig betyder noget eller påvirker mennesker i dag. Derfor kan en historisk undersøgelse sagtens starte med at undre sig over noget her i nutiden.

Selvom det er længe siden, at Danmark var besat (9. april 1940 – 5. maj 1945), er der stadig mennesker i dag, som er påvirket af, hvad der skete.

I skal nu høre nogle danskere fortælle om, hvordan de gennem hele deres liv har været påvirket af deres oplevelser under besættelsen, hvor de blev sendt til en ghetto og kz-lejr i Tjekkosllovakiet.

Birgit, blev som 5-årig sendt til Theresienstadt

"Mareridtene, for mit vedkommende, begyndte først at komme, da jeg kom i puberteten, med at der var nogen efter mig i uniformer. Jeg løb og løb og løb, og til sidst indhentede de mig, og trak deres geværer, og så vågnede jeg badet i sved.

Det forsatte i mange år, også efter jeg var blevet gift og havde fået mine børn.

Nogle gange var mareridtene så voldsomme, at jeg ikke kunne gå på arbejde dagen efter."

Poul, blev som 7-årig sendt til Theresienstadt

"Jeg har været 18 år. Jeg var væk i et helt døgn, hvor jeg drømte, og hvor jeg talte i søvne. De sendte bud efter en psykiater, som kom og skrev alt det op, som jeg fortalte. Alt det, jeg havde oplevet, det skulle ud.

Fra vi kom hjem, og til jeg fik det der blackout, der havde jeg slet ikke snakket om mit ophold i Theresienstadt med nogen som helst [...].

Jeg må tilstå nu, hvor jeg er blevet lidt ældre, at jeg tænker ret meget over det. Især fordi, at der i dag er nogen, der fortæller, at det aldrig har været sket."

Bjørn, blev som 7-årig sendt til Theresienstadt

"Mine børn har jeg aldrig snakket ret meget om det her med. Jeg vil jo ikke gøre mine børn kede af det.

En fader skal jo optræde i en rolle af faderskikkelse over for sine to sønner. Han skal ikke gøre sig til den lille. Det skulle være sådan, at de kunne se op til mig."

I har også mulighed for selv at se og høre Birgit, Poul og Bjørn fortælle lidt mere om tiden efter deres ophold i Theresienstadt på: [Kapitel 16 - Eftertiden | folkedrab.dk](https://www.folkedrab.dk/kapitel-16-eftertiden)

Hvilke spørgsmål får du lyst til at stille Birgit, Poul og Bjørn?

Hvad kommer du til at tænke på, når du hører om Birgit, Poul og Bjørns reaktioner?

Hvilke ting bliver du nysgerrig på eller får lyst til at spørge om?
Prøv at formulere det som et spørgsmål

Elevopgave 2a:

Kontekst-terning / Jødeaktionen 1943

I skal nu i gang med at undersøge, hvad det var for en tid, som Birgit, Poul og Bjørn husker tilbage på og stadig har mareridt om.

Kontekst-terningens sider har hver en overskrift, som I skal finde informationer om:

- 2. Verdenskrig og Danmark besat
- Dansk samarbejdspolitik
- Sammenbrud af samarbejdspolitik 29. august 1943
- Nazisme og jødeforfølgelser
- Typer af nazistiske kz-lejre
- Jødeaktion oktober 1943

De ting, I finder ud af, skal I skrive i kort form under hver overskrift. I må også gerne tegne eller sætte billeder ind i kontekst-terningen, der passer til overskrifterne og skrive jeres informationer oven på billederne.

Brug dine læremidler, skolebiblioteket og/eller find ud af mere på disse hjemmesider:

[Besættelsen - få et hurtigt overblik \(natmus.dk\)](http://natmus.dk)

[Danmark under besættelsen - et overblik | Danmark på Film \(danmarkpaafilm.dk\)](http://danmarkpaafilm.dk)

[Mindet om oktober 1943 – når myten skygger for virkeligheden | folkedrab.dk](http://folkedrab.dk)

[Den danske samarbejdspolitik og jødeaktionen | folkedrab.dk](http://folkedrab.dk)

[80aaret.dk - 80 Året](http://80aaret.dk)

[Undervisningsmateriale om de danske jøder i Theresienstadt | folkedrab.dk](http://folkedrab.dk)

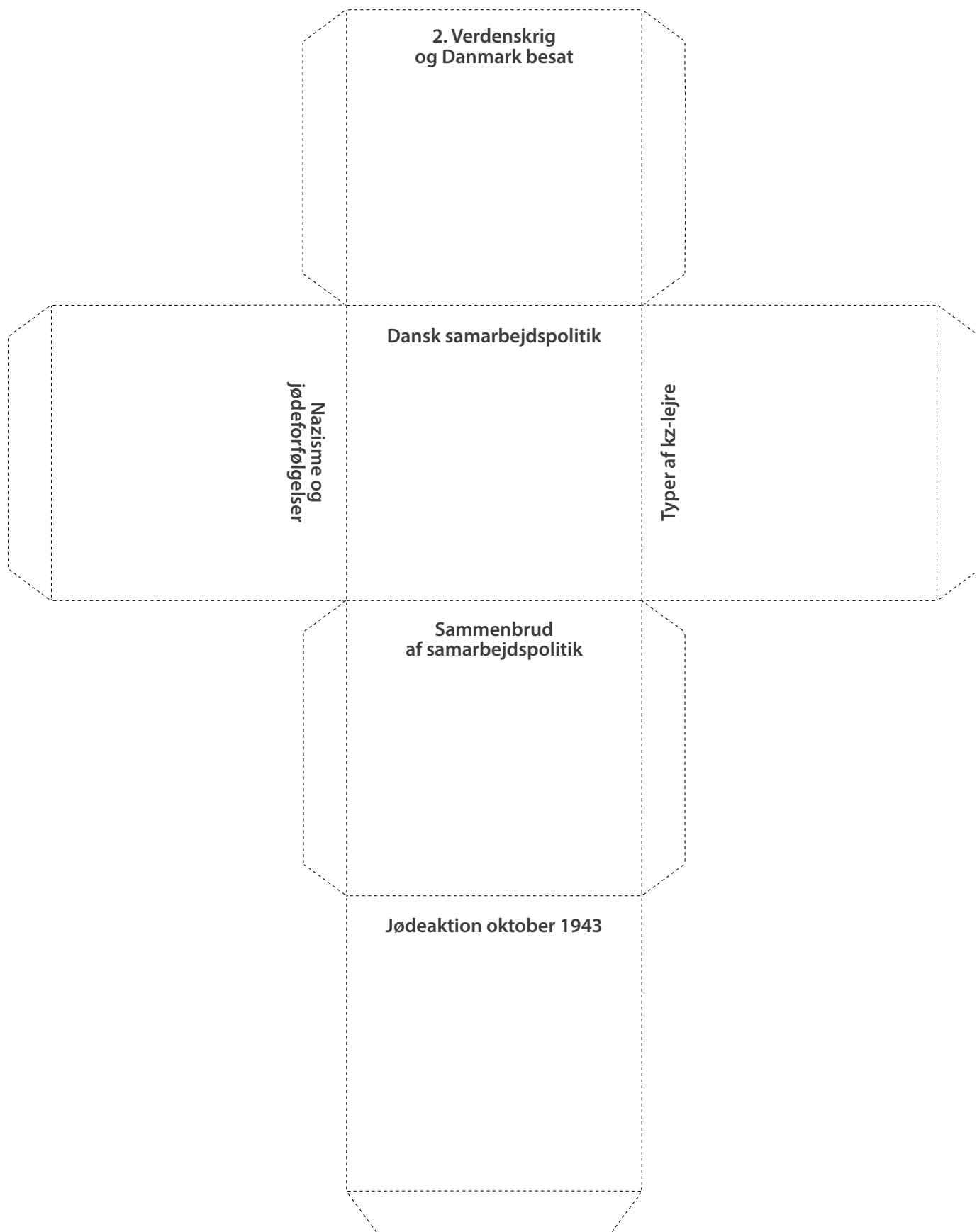
[Traces Part I: Voices in the Void - Humanity in Action](http://historielab.dk)

historielab.dk/til-undervisningen/film-og-medier/historiekanon-undervisningsfilm/

[Koncentrationslejrene \(kz-lejrene\) | folkedrab.dk](http://folkedrab.dk)

[Holocaust | folkedrab.dk](http://folkedrab.dk)

Kontekst-terning/Jødeaktionen 1943

Elevopgave 3a:

Danskere tæt på Holocaust / Danske jøder i gennemgangslejr mod udryddelse

Efter jødeaktionen i oktober 1943 blev Birgit, Poul, Bjørn og 467 andre danske jøder fanget og sendt til den nazistiske ghetto og gennemgangslejr Theresienstadt i Tjekkoslaviet.

I Theresienstadt oplevede de danske jøder de hårde leveforhold, jøder blev pålagt i lejren og blev vidner til, hvordan tusinder af andre jøder blev sendt videre fra lejren i lukkede kreaturvogne mod udryddelseslejren Auschwitz.

Du/I skal nu høre mere om de danske jødernes oplevelser i Theresienstadt. I *'Kildebank til de danske jøder i Theresienstadt'* fortæller 5 danske jøder om deres ophold. Beretningerne er skrevet af dem selv som senere selvbiografier eller i form af interviews.

Du/I skal ikke læse alle 5 beretninger, men arbejde videre med én af de fem jødernes historier. Jeres lærer kan hjælpe med at fordele de forskellige beretninger i grupperne.

Overblik over dansk erfaring – opbygning af tidslinjer

Mens I læser jeres beretning, skal I lave en tidslinje over begivenhederne i vedkommendes historie. I skal starte med at udfylde skemaet her – bagefter skal I lave jeres egen tidslinje med afsæt i skemaet. I skal ikke udfylde kolonnen med tjekkiske Helga Weiss endnu.

Jeres tidslinje kan både være analog og digital (f.eks. vha. Tiki Toki), og I må gerne bruge tegninger og fotos fra kildebankskerne eller finde billeder fra nettet.

Fortæl hvad der skete med

I har nu arbejdet med jeres persons beretning om, hvad han/hun oplevede under krigen.

Ud fra hvad han eller hun har fortalt, jeres tidslinjer og ud fra, hvad I ved fra jeres kontekst-terning, skal I nu lave jeres egen fortælling om jødeaktionen og fortælle, hvordan jeres person oplevede konsekvenserne af jødeaktionen.

I må gerne finde flere informationer om jeres person og de steder og begivenheder, han/hun oplevede. I kan bruge skolebiblioteket og/eller finde oplysninger her:

[Hvor mange danskere var i kz-lejr? \(natmus.dk\)](http://natmus.dk)

[Theresienstadt | folkedrab.dk](http://folkedrab.dk)

[De Hvide Busser | folkedrab.dk](http://folkedrab.dk)

[Hvad er De Hvide Busser? \(natmus.dk\)](http://natmus.dk)

[Han kæmpede sig tilbage til livet efter halvandet år i kz-lejr | Indland | DR](http://indland.dr)

[75 år siden danske jøder blev taget: Kz-ofre er tavse om tiden i nazisternes rædselslejr | Trekantområdet | DR](http://dr)

Hvis jeres skole har adgang til infomedia, kan I søge på artikler af Hans Sode-Madsen, der både skriver om de danske jøder i Theresienstadt og om, hvordan det er at være barn af en deporteret politimand

I bestemmer selv hvilket format, jeres fortælling skal have. Det kan f.eks. være en avisartikel, en powerpoint, en hjemmeside, podcast eller et lille skuespil, I optager med mobilen.

Jeres fortælling skal indeholde disse ting:

- Tre overskrifter, som I strukturerer jeres fortælling efter
- Tekst / tale, som I selv har formuleret, der passer til jeres overskrifter
- Korte kildeuddrag fra jeres persons beretning, som passer til jeres egen tekst og overskrifter.
- Et afsluttende afsnit om tiden efter besættelsen, hvor I kommer med et begrundet bud på, hvordan det har været for jeres person at leve videre med erfaringerne fra jødeaktionen. Her kan I også tænke på udtalelserne fra Birgit, Poul og Bjørn fra 'Elevopgave 1a: Når fortiden hjemsøger nutiden.'"

Elevopgave 4a: Europæiske jøders kamp for overlevelse / Helga Weiss' liv og ophold i Theresienstadt

I har indtil videre arbejdet med forskellige danske jøders oplevelser under Holocaust. Men mange andre europæiske jøder fik også erfaringer med Holocaust. Nazi-Tyskland havde besat store dele af Europa, eller var allieret med lande, der lod sig inspirere af den tyske jødepolitik.

I skal nu høre om Helga Weiss' oplevelser. Helga var en jødisk-tjekkosllovakisk pige, der voksede op i Prag i et østeuropæisk land, der hed Tjekkosllovakiet (i dag Tjekkiet).

Overblik over tjekkisk erfaring – udvidede tidslinjer

Mens I læser, eller får læst historien om Helga Weiss' oplevelser op, skal I udfylde sidste kolonne i jeres tidslinjeskema fra opgave 3a.

Når I har udfyldt den sidste kolonne i jeres tidslinjeskema, skal I udvide jeres tidslinje med Helgas livshistorie.

I må gerne søge flere informationer om Helga Weiss og de ting, hun oplevede på skolebiblioteket eller finde flere informationer her:

[Antisemitisme i Europa og Tyskland | folkedrab.dk](https://www.folkedrab.dk/antsemitisme-i-europa-og-tyskland)

[Den nazistiske raceideologi | folkedrab.dk](https://www.folkedrab.dk/den-nazistiske-raceideologi)

[Hvad skete der under Holocaust? | folkedrab.dk](https://www.folkedrab.dk/hvad-skete-der-under-holocaust)

[Tidslinje for Holocaust | folkedrab.dk](https://www.folkedrab.dk/tidslinje-for-holocaust)

[Nyankommen i Auschwitz | folkedrab.dk](https://www.folkedrab.dk/nyankommen-i-auschwitz)

[Hverdagen i Auschwitz | folkedrab.dk](https://www.folkedrab.dk/hverdagen-i-auschwitz)

[Dødsmarscherne | folkedrab.dk](https://www.folkedrab.dk/dodsmarcherne)

[Retsopgør, erindring og benægtelse | folkedrab.dk](https://www.folkedrab.dk/retsopgor-erindring-og-benaegtelse)

["Helga Hošková-Weissová Malerier og tegninger: En udstilling til kunstnerens 80-års fødselsdag" | Židovské muzeum v Praze \(jewishmuseum.cz\)](https://www.zidovske-muzeum-v-praze.cz/en/helga-hoskova-weissova-malerier-og-tegninger-en-udstilling-til-kunstnerens-80-ars-fodselsdag)

Har jeres skole adgang til infomedia, kan I søge på Helga Weiss derinde

”Tegn, hvad du ser!” – tegninger som kilder til Holocaust

I historiefaget bruger vi rester fra fortiden, kilder, til at få informationer, overblik og til at skabe sammenhængende fortællinger om fortiden.

Det er ofte skriftlige kilder, som vi bruger i historiefaget – I har selv arbejdet med skriftlige kilder fra de danske jøder i Theresienstadt. Man kan dog også få oplysninger om fortiden fra kilder uden skrift. Nu skal I arbejde med tegninger som historisk kilde til Holocaust.

Helga Weiss’ tegninger

Helga havde altid elsket at tegne som barn i Prag. En dag i Theresienstadt i december 1941, hvor Helga savnede sine forældre, lavede hun en tegning af en glad snemand. Tegningen fik hun smuglet over til sin far i lejrens mandeafdeling.

Efter et par dage modtog Helga et hemmeligt brev fra sin far, hvor der stod: *”Tegn, hvad du ser”*.

Fra nu af tegnede Helga hverdagen i Theresienstadt frem til hendes deportation til Auschwitz i oktober 1944.

Tegningerne har vi stadig i dag. I kan f.eks. se dem på:

[Min nazistiske dødslejrs barndomsdagbog – i billeder | Liv og stil | The Guardian](#)

I kan også selv søge på internettet på Helgas tegninger.

Kildeanalyse af Helgas tegning

Vælg en af Helgas tegninger ud, som gør særligt indtryk på dig/jer. Lav en kildeanalyse af den vha. skemaet. I skal anvende den viden, I allerede har om Helga Weiss og hendes livshistorie, når I analyserer Helgas tegning.

Indsæt din udvalgte tegning her

Titel Hvad hedder tegningen?	
Afsender Hvem har tegnet den og hvorfor? Er Helga en troværdig fortæller / tegner i forhold til det, hun har tegnet? (har hun f.eks. selv set og oplevet det, hun tegner?)	
Dato og kontekst Hvornår og under hvilke forhold er tegningen tegnet?	
Hvad forestiller tegningen? Hvad er det, Helga har lavet en tegning af? Beskriv, hvad du ser på tegningen.	
Hvad fortæller tegningen os om fortiden? Hvilke historiske oplysninger får du ved at kigge på tegningen? Hvad fortæller tegningen om livet i Theresienstadt? Hvad fortæller tegningen om personen, der har tegnet den? Får du nye oplysninger, som du ikke fik, da du hørte/læste om Helga Weiss' livshistorie? Hvis ja, hvilke?	
Hvordan adskiller Helgas tegning sig fra de tegninger, du selv har lavet? Hvorfor? Hvilke ligheder kan du finde mellem Helgas tegning og de tegninger, du selv har lavet?	

Når I er færdige med jeres tegning-analyse, skal I fremlægge jeres tegninger for hinanden. Mens I lytter og ser hinandens tegninge-analyser, skal I udfylde et fremlæggelses-skema.

Fremlæggesskema til tegninger af Helga Weiss

Gruppe nr. / medlemmer:	Titel på tegning: Fra: Forestillinger:	Hvilken ny titel eller citat, synes du passer til tegningen?
Gruppe nr. / medlemmer:	Titel på tegning: Fra: Forestillinger:	Hvilken ny titel eller citat, synes du passer til tegningen?
Gruppe nr. / medlemmer:	Titel på tegning: Fra: Forestillinger:	Hvilken ny titel eller citat, synes du passer til tegningen?
Gruppe nr. / medlemmer:	Titel på tegning: Fra: Forestillinger:	Hvilken ny titel eller citat, synes du passer til tegningen?
Gruppe nr. / medlemmer:	Titel på tegning: Fra: Forestillinger:	Hvilken ny titel eller citat, synes du passer til tegningen?

Citater fra Helga Weiss:

"Tegn, hvad du ser".

"Med rystende fingre underskriver far indkaldelsen" (til at bo i Theresienstadt)

"Om aftenen ligger vi længe i sengen og snakker og har ikke tid til at græde."

"Det skinnede så underligt i dine øjne, og dine hænder rystede, da du trykkede mig ind til dig for sidste gang. Hvad betød det? På gensyn eller farvel?" (Afsked med Helgas far, der skal i transport)

Elevopgave 5:

Lav jeres egen avis om Danmark og Holocaust

I har gennem forløbet opnået viden og indsigt i, hvordan en gruppe danskere under 2. verdenskrig blev påvirket af Holocaust.

Historierne fra Holocaust er stadig noget, vi i dag synes er vigtige at fortælle om og mindes. Måske I selv kender forskellige eksempler på, hvordan de historier bliver fortalt?

Nu kan klassen lave en temaavis om Danmark og Holocaust, hvor I kan samle og præsentere jeres viden om Danmark og Holocaust. I kan lave jeres eget avislayout eller bruge skabelonerne fra Skoleavis på www.skoleavis.dk eller fra "Book Creator" i Skoletube.

Første tanker

Inden I går i gang, skal I overveje disse ting:

- Hvilke vinkler og tematikker, vil I gerne inddrage i avisen?
- Hvilke historiske jubilæer nærmer sig – og er det noget, I vil sætte fokus på?
- Hvilken målgruppe skriver I til? (f.eks. Børneavisen, skoleavisen, lokalaviser eller større dagblade?)
- Typer af artikler, som kan indgå i en avis (f.eks. en leder, baggrundsartikel, interview, billed- eller fotoreportage, læserbrev, tegneserie, anmeldelse, mindeord og debatindlæg)

Jeres avis skal indeholde disse ting:

- Forside – med foto/tegning og en overskrift
- Forskellige typer artikler skrevet af elevgrupperne.
- Mindst én af avisens artikler skal have en overskrift, der består af et kildecitat fra en af de forskellige kilder, I har læst og arbejdet med. F.eks. "*Tegn, hvad du ser*" eller mange af de andre udtalelser, I har mødt undervejs.
- Forskellige illustrationer til jeres artikler

De danske politifolk i Buchenwald

Elevopgave 1b: Når fortiden hjemsøger nutiden

Historie handler ofte om noget, der er sket tilbage i tiden. Historie handler dog også om nutiden, fordi det, som er sket før, stadig betyder noget eller påvirker mennesker i dag. Derfor kan en historisk undersøgelse sagtens starte med en undring over noget her i nutiden.

Selvom det er længe siden, at Danmark var besat (9. april 1940 – 5. maj 1945), er der stadig mennesker i dag, som er påvirket af, hvad der skete. Lise, Birthe og Hans' fædre var politimænd og blev taget til fange under besættelsen og sendt til en fangelejr i Tyskland. Nu skal I høre, hvordan deres oplevelser påvirkede dem længe efter krigen.

Lise, barn af dansk politimand

"Min far var kriminalkommissær på Politigården i København. Han var enormt vellidt. Både blandt sine kollegaer, men faktisk også blandt de kriminelle til afhøring, har jeg hørt. Min far var lun og venlig, selvom han også kunne se stor og farlig ud. Alene hans størrelse kunne vist få de fleste til at tilstå, bare han kom ind ad døren.

Da min far kom hjem med De Hvide Busser, havde han tabt halvdelen af sin kropsvægt, han vejede 50 kg. Han fortalte aldrig om opholdet i Buchenwald til min mor og mig. Jeg har sidenhen to gange forsøgt at få ham til at fortælle lidt om det. Begge gange brød han grædende sammen. Jeg har ellers aldrig set min far græde. Jeg har tænkt meget på, hvad der egentlig skete med ham dengang."²

Birthe, barn af dansk politimand

"Far fortalte en smule om sine oplevelser til den ene af os, som nok den eneste i familien: sin søn. Blandt andet roste han de russiske fanger for deres evne til at udholde de forfærdelige forhold i lejrene.

Han talte aldrig med os piger om, hvad der skete i fangenskabet – det ville han skåne os for. Og selv da han mange år senere havde nedskrevet beretningen, veg vi længe udenom og prøvede at fortrænge det onde, der var overgået ham."³

Hans, barn af dansk politimand

”Den mand, der ringede på døren til lejligheden den 4. maj (1945), var ikke den samme mand, som var blevet taget til fange den 19. september 1944. Han var fysisk og psykisk kørt i bund, og var et chokerende gensyn for min mor.⁴

I 1959 sendte min far denne beskrivelse af sin tilstand til Direktoratet for Ulykkesforsikringen. Han ønskede at få erstatning for de mén, han havde unddraget sig under sit kz-ophold i perioden september 1944 til maj 1945:

>> I begyndelsen af oktober 1952 tog nervøsiteten til og udartede sig i retning af tvangsagtige forestillinger – hyppigst af uhyggelig karakter. Desuden turde jeg ikke være alene sammen med ældre mennesker, ikke gå ud om aftenen, ikke gå ind i f.eks. lader eller opholde mig i nærheden af høstakke osv. Jeg forsøgte at kæmpe med tankerne, som optog mig hele dagen uden afbrydelse, og som nu, modsat tidligere, gjorde mig bange for at være sammen med mennesker. <<⁵

Hvilke spørgsmål får du lyst til at stille, når du hører om Lise, Hans og Birthes fædre?

Hvad kommer du til at tænke på, når du hører om Lise, Hans og Birthes fædre?

Hvilke ting bliver du nysgerrig på eller får lyst til at spørge om? Prøv at formulere det til et spørgsmål

Elevopgave 2b:

Kontekst-terning / Tilfangetagelse af dansk politi 1944

I skal nu i gang med at undersøge, hvad det var for en tid, som Lise, Hans og Birthes fædre var så påvirkede af resten af deres liv.

Kontekst-terningens sider har hver en overskrift, som I skal finde informationer om:

- 2. verdenskrig og Danmark besat
- Dansk samarbejdspolitik
- Sammenbrud af samarbejdspolitik 29. august 1943
- Internering af dansk politi september 1944
- Typer af nazistiske kz-lejre
- Nazisme og jødehad

De ting, I finder ud af, skal I skrive i kort form under hver overskrift. I må gerne også tegne eller sætte billeder ind i kontekst-terningen, der passer til overskrifterne og skrive jeres informationer oven på billederne.

Brug dine læremidler, skolebiblioteket og/eller find ud af mere på disse hjemmesider:

[Besættelsen - få et hurtigt overblik \(natmus.dk\)](https://natmus.dk)

[Danmark under besættelsen - et overblik | Danmark på Film \(danmarkpaafilm.dk\)](https://danmarkpaafilm.dk)

[19. september 1944: Da dansk politi blev likvideret | Dansk Politi \(dansk-politi.dk\)](https://dansk-politi.dk)

[Operation Möwe og Hipo | Politimuseet | Politi](https://politimuseet.dk)

[Politiets mindededag: Faldne kolleger huskes fortsat efter 75 år | Nyheder | Nordjyllands Politi](https://nordjyllands-politi.dk)

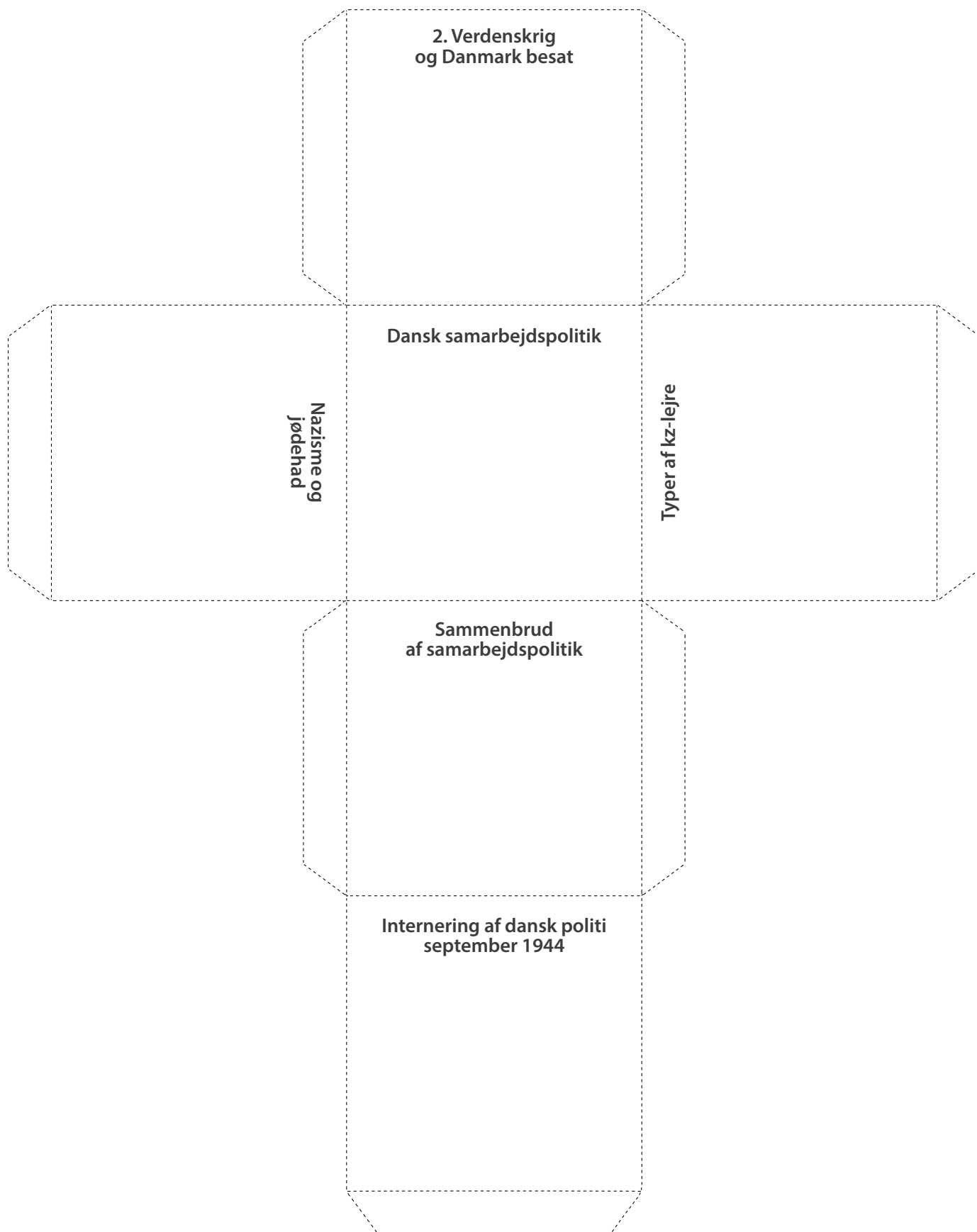
[Politimuseets Podcasts on Apple Podcasts](https://politimuseet.dk/podcasts)

historielab.dk/til-undervisningen/film-og-medier/historiekanon-undervisningsfilm/

[Koncentrationslejrene \(kz-lejrene\) | folkedrab.dk](https://folkedrab.dk)

[Holocaust | folkedrab.dk](https://folkedrab.dk)

Kontekst-terning/Tilfangetagelse af dansk politi 1944

Elevopgave 3b:

Danskere tæt på Holocaust / Danske politimænd naboer til folkedrab

Efter interneringen af dansk politi i september 1944 blev Lise, Hans og Birthes far sammen med ca. 2000 andre politimænd sendt til tyske kz-lejre. I disse lejre oplevede politiet de barske lejrforhold, og blev vidner til, hvordan de jødiske fanger blev behandlet.

Du/I skal nu høre mere om de danske politifolks oplevelser i tysk fangenskab. I *'Kildebank til det danske politi i Buchenwald'* fortæller 5 politifolk om deres ophold. Beretningerne er skrevet af dem selv som dagbøger under lejropholdet, som senere selvbiografier eller i form af interviews.

Du/I skal ikke læse alle 5 beretninger, men arbejde videre med én af de fem politimænds historier. Jeres lærer kan hjælpe med at fordele de forskellige beretninger i grupperne.

Overblik over dansk erfaring – opbygning af tidslinjer

Mens I læser jeres politimands beretning, skal I lave en tidslinje over begivenhederne i hans historie. I skal starte med at udfylde skemaet her – bagefter skal I lave jeres egen tidslinje med afsæt i skemaet. I skal **ikke** udfylde kolonnen med tyske Thomas Geve endnu.

Jeres tidslinje kan både være analog og digital (f.eks. vha. Tiki Toki), og I må gerne bruge tegninger og fotos kildebankerne eller finde billeder fra nettet.

Fortæl hvad der skete med

I har nu arbejdet med jeres politimands beretning om, hvad han oplevede under krigen.

Ud fra hvad han har fortalt, jeres tidslinjer og ud fra, hvad I ved fra jeres kontekst-terning, skal I nu lave jeres egen fortælling om tilfangetagelsen af det danske politi, og hvordan jeres person oplevede konsekvenserne af tilfangetagelsen.

I må gerne finde flere informationer om jeres person og de steder og begivenheder, han oplevede. I kan bruge skolebiblioteket og/eller finde oplysninger her:

[Hvor mange danskere var i kz-lejr? \(natmus.dk\)](http://natmus.dk)

[For 75 år siden blev det danske politi arresteret: Unik dagbog beskriver rædslerne i kz-lejre | Fyn | DR](#)

[Historisk oversigt: Konzentrationslejr - Buchenwald Memorial](#)

[Buchenwald | lex.dk – Den Store Danske](#)

[Kamp mod plettyfus med dansk vaccine | folkedrab.dk](#)

[De Hvide Busser | folkedrab.dk](#)

[Hvad er De Hvide Busser? \(natmus.dk\)](http://natmus.dk)

I kan også se en dokumentar om forskellige danskere, herunder politifolk, som havnede i tyske kz-lejre. Den hedder "*Danskere i KZ-lejre – de sidste vidner*" og kan afspilles over CFU, som jeres lærer har adgang til på:

<https://ucn.mitcfu.dk/TV0000018859>

I kan også se en dokumentar om KZ-lejren Buchenwald. Den hedder "*Buchenwald – fangernes historie*" og kan afspilles over CFU, som jeres lærer har adgang til på: <https://ucn.mitcfu.dk/TV0000104765>

I kan også se en dokumentar om en dansk nazi-læge, der lavede menneskeforsøg i Buchenwald på:

[Se Den danske nazilæge i Buchenwald | DRTV](#)

Hvis jeres skole har adgang til infomedia, kan I søge på artikler af Hans Sode-Madsen, der både skriver om de danske jøder i Theresienstadt og om, hvordan det er at være barn af en deporteret politimand.

I bestemmer selv hvilket format, jeres fortælling skal have. Det kan f.eks. være en avisartikel, en powerpoint, en hjemmeside, podcast eller et lille skuespil, I optager med mobilen.

Jeres fortælling skal indeholde disse ting:

- Tre overskrifter, som I strukturerer jeres fortælling efter
- Tekst / tale, som I selv har formuleret, der passer til jeres overskrifter
- Et eller flere kildeuddrag (citater) fra jeres persons beretning, som fortæller noget om personens oplevelser under Holocaust.
- Et afsluttende afsnit om tiden efter besættelsen, hvor I kommer med et begrundet bud på, hvordan det har været for jeres person at leve videre med erfaringerne fra opholdet i Tyskland under krigen. Her kan I også tænke på udtalelserne fra Lise, Birthe og Hans fra 'Elevopgave 1b: Når fortiden hjemsøger nutiden'.

Elevopgave 4b:

Europæiske jøders kamp for overlevelse / Thomas Geves liv og ophold i Buchenwald

I har indtil videre arbejdet med forskellige danskeres oplevelser under Holocaust. Men mange andre europæere fik også erfaringer med Holocaust. Nazi-Tyskland havde besat store dele af Europa, eller var allieret med lande, der lod sig inspirere af den tyske jødepolitik.

I skal nu høre om Thomas Geves oplevelser. Thomas var en tysk-jødisk dreng, der voksede op i Nazi-Tyskland.

Overblik over tysk erfaring – udvidede tidslinjer

Mens I læser, eller får læst historien om Thomas Geves oplevelser op, skal I udfylde sidste kolonne i jeres tidslinjeskema fra opgave 3b.

Når I har udfyldt den sidste kolonne i jeres tidslinjeskema, skal I udvide jeres tidslinje med Thomas' livshistorie.

I må gerne søge flere informationer om Thomas Geve og de ting, han oplevede på skolebiblioteket eller her:

[Thomas Geve - Forside](#)

[Antisemitisme i Europa og Tyskland | folkedrab.dk](#)

[Den nazistiske raceideologi | folkedrab.dk](#)

[Krystalnatten | folkedrab.dk](#)

[Hvad skete der under Holocaust? | folkedrab.dk](#)

[Tidslinje for Holocaust | folkedrab.dk](#)

[Nyankommen i Auschwitz | folkedrab.dk](#)

[Hverdagen i Auschwitz | folkedrab.dk](#)

[Dødsmarscherne | folkedrab.dk](#)

[Retsopgør, erindring og benægtelse | folkedrab.dk](#)

”Jeg var en børnehistoriker!” – tegninger som kilder til Holocaust

I historiefaget bruger vi rester fra fortiden, kilder, til at få informationer, overblik og til at skabe sammenhængende fortællinger om fortiden.

Det er ofte skriftlige kilder, som vi bruger i historiefaget – I har selv arbejdet med skriftlige kilder fra de danske politifolk i Buchenwald. Man kan dog også få oplysninger om fortiden fra kilder uden skrift. Nu skal I arbejde med tegninger som historisk kilde til Holocaust.

Thomas Geves tegninger

Mens Thomas Geve kom til kræfter igen i Buchenwald efter befrielsen, tegnede han alt det, han havde set og oplevet siden deportationen til Auschwitz i 1943. Tegningerne ville han vise sin far.

Thomas havde et stort kendskab til især Auschwitz, fordi han havde boet der i næsten 1 ½ år og arbejdet i murersjakket, der hver dag blev sendt på byggearbejde forskellige steder i den enorme lejr.

”Jeg var en børne-historiker. [...] Jeg var ikke kunstner, men tegnede fakta fra den virkelighed, jeg havde levet i”⁶

(Thomas Geve)

Tegningerne har vi stadig i dag. De er udstillede på det store Holocaust-museum i Israel, Yad Vashem.

I kan se på dem på: [Tegninger - Thomas Geve](#) .

I kan også selv søge på internettet efter Thomas Geves tegninger.

Kildeanalyse af Thomas' tegning

Vælg en af Thomas' tegninger ud, som gør særligt indtryk på dig/jer. Lav en kildeanalyse af den vha. skemaet. I skal anvende den viden, I allerede har om Thomas Geve og hans livshistorie, når I analyserer hans tegning.

Indsæt din udvalgte tegning her

Titel Hvad hedder tegningen?	
Afsender Hvem har tegnet den og hvorfor? Er Thomas en troværdig fortæller / tegner i forhold til det, han har tegnet? (har han f.eks. selv set og oplevet det, han tegner?)	
Dato og kontekst Hvornår og under hvilke forhold er tegningen tegnet?	
Hvad forestiller tegningen? Hvad er det, Thomas har lavet en tegning af? Beskriv, hvad du ser på tegningen.	
Hvad fortæller tegningen os om fortiden? Hvilke historiske oplysninger får du ved at kigge på tegningen? Hvad fortæller tegningen om de steder og oplevelser, Thomas har haft under krigen? Hvad fortæller tegningen om personen, der har tegnet den? Får du nye oplysninger, som du ikke fik, da du hørte/læste om Thomas Geves livshistorie? Hvis ja, hvilke?	
Hvordan adskiller Thomas' tegning sig fra de tegninger, du selv har lavet? Hvorfor? Hvilke ligheder kan du finde mellem Thomas' tegning og de tegninger, du selv har lavet?	

Når I er færdige med jeres tegning-analyse, skal I fremlægge jeres tegninger for hinanden. Mens I lytter og ser hinandens tegninge-analyser, skal I udfylde et fremlæggelses-skema.

Fremlæggesskema til tegninger af Thomas Geve

Gruppe nr. / medlemmer:	Titel på tegning: Fra: Forestillinger:	Hvilken ny titel eller citat, synes du passer til tegningen?
Gruppe nr. / medlemmer:	Titel på tegning: Fra: Forestillinger:	Hvilken ny titel eller citat, synes du passer til tegningen?
Gruppe nr. / medlemmer:	Titel på tegning: Fra: Forestillinger:	Hvilken ny titel eller citat, synes du passer til tegningen?
Gruppe nr. / medlemmer:	Titel på tegning: Fra: Forestillinger:	Hvilken ny titel eller citat, synes du passer til tegningen?
Gruppe nr. / medlemmer:	Titel på tegning: Fra: Forestillinger:	Hvilken ny titel eller citat, synes du passer til tegningen?

Citater fra Thomas Geve

"Her findes der ingen børnegrupper" (ankomst i Auschwitz)

"Vi fik til daglig 350 gr. sort brød og en liter suppe kogt på ukrudt og tidsler." (fangekost i Auschwitz)

"Mine knæ skælvede under mig, men jeg havde intet andet valg end at gå." (Thomas på døds-march fra Auschwitz)

"Jeg var ikke kunstner, men tegnede fakta fra den virkelighed jeg havde levet i" (Thomas tegner i den befriede Buchenwald kz-lejr)

Elevopgave 5b:

Lav jeres egen avis om Danmark og Holocaust

I har gennem forløbet opnået viden og indsigt i, hvordan en gruppe danskere under 2. verdenskrig fik erfaringer med Holocaust.

Historierne fra Holocaust er stadig noget, vi i dag synes er vigtige at fortælle om og mindes. Måske I selv kender forskellige eksempler på, hvordan de historier bliver fortalt?

Nu kan klassen lave en temaavis om Danmark og Holocaust, hvor I kan samle og præsentere jeres viden om Danmark og Holocaust. I kan lave jeres eget avislayout eller bruge skabelonerne fra Skoleavis på www.skoleavis.dk eller fra "Book Creator" i Skoletube.

Første tanker

Inden I går i gang, skal I overveje disse ting:

- Hvilke vinkler og tematikker vil I gerne inddrage i avisen?
- Hvilke historiske jubilæer nærmer sig – og er det noget, I vil sætte fokus på?
- Hvilken målgruppe skriver I til? (f.eks. Børneavisen, skoleavisen, lokalaviser eller større dagblade?)
- Typer af artikler, som kan indgå i en avis (f.eks. en leder, baggrundsartikel, interview, billed- eller fotoreportage, læserbrev, tegneserie, anmeldelse, mindeord og debatindlæg)

Jeres avis skal indeholde disse ting:

- Forside – med foto/billede og en overskrift
- Forskellige typer artikler skrevet af elevgrupperne.
- Mindst én af avisens artikler skal have en overskrift, der består af et kildecitat fra en af de forskellige kilder, I har læst og arbejdet med. F.eks. "*Jeg var intet andet end et nummer*" eller mange af de andre udtalelser, I har mødt undervejs.
- Forskellige illustrationer til jeres artikler

Noter og referencer

1. Citater hentet 31/8 2023 fra filmen 'Theresienstadt – danske børn i nazistisk fangenskab' (DIIS & Minerva Film) på hjemmesiden: Kapitel 16 - Eftertiden | folkedrab.dk
2. Lise Bissenbacher Laursen i; *Bedsteforældres historier – Danmarkshistorie belyst i et familie- og livshistorisk perspektiv*. Internt UCN-projekt, for mere info kontakt Anna Kristin Smith aks@ucn.dk
3. Anton Guldbæk, *Det må aldrig ske igen – en dansk politimands oplevelser i tysk fangenskab 19. september 1944 til 4. maj 1945*, Forlaget Lindhardt og Ringhof, 2014, s. 6
4. Citat fra artikel af Hans Sode-Madsen; "Min far lærte kz-lejrene at kende indefra", i *Kristeligt dagblad*, 22. april 2022
5. Citat fra artikel af Hans Sode-Madsen; "Den lukkede dør – kz-syndromet og børnenes arv", i *Politikken*, 10. maj 2015
6. Kilde oversat og pædagogisk bearbejdet fra: Thomas Geve: *Es gibt hier keine Kinder – Zeichnungen eines kindlichen Historikers*. Wallstein-Verlag, Göttingen, 1997, s. 35-36
[Tegninger - Thomas Geve](#)
[Min nazistiske dødslejr's barndomsdagbog – i billeder | Liv og stil | The Guardian](#)